

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 10 mars 2010

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om fitness som praktik och industri på idrottsforum.org

Läs mer idrott och hälsa på idrottsforum.org

Färdigställandet av doktorsavhandlingen är forskarutbildningens mognadsexamen; i den ska doktoranden demonstrera sin kompetens och sina kunskaper, såväl i den fråga som avhandlingsprojektet handlat om, som vad gäller de verktyg av teoretisk och metodologisk art och hur det används, som utgör grundvalen för det akademiska hantverket. Avhandlingar är sällan särskilda läsvärda, eftersom formen tenderar att ta överhanden på bekostnad av läsbarhet. Det händer emellertid då och då att en avhandling läggs fram där författaren vågat – och lyckats – kasta av sig den akademiska tvångströjan, och då kan det bli riktigt bra: djärva tankeexperiment, nyskapande begreppsapparat, kreativa slutsatser, spännande språkbruk. Det 18 september 2009 försvarade Christina Hedblom sin avhandling i socialantropologi vid Stockholms universitet, *"The Body is Made to Move": Gym and Fitness Culture in Sweden* (Stockholm University), och av Kasper Lund Kirkegaards recension att döma är detta just den sortens avhandling som lyfter såväl sitt ämne som vetenskaplig forskning i allmänhet en bra bit över genomsnittet. Genom deltagande observation på olika gym och djupintervjuer med folk som tränar där fångar Hedblom i sin fenomenologiska och konstruktivistiska analys in fitnesskulturens mångfald. Vår recensent, som själv befinner sig i sista stadiet av en forskarutbildning som också haft fitnesskulturen som studieobjekt är påtagligt imponerad av Hedbloms insats.

Fitnesskulturen som socialt konstruerat fenomen

Kasper Lund Kirkegaard

Idrættens Analyseinstitut, København

Christina Hedblom

"The Body is Made to Move": Gym and Fitness Culture in Sweden

201 sidor, hft.

Stockholm: Stockholm University 2009

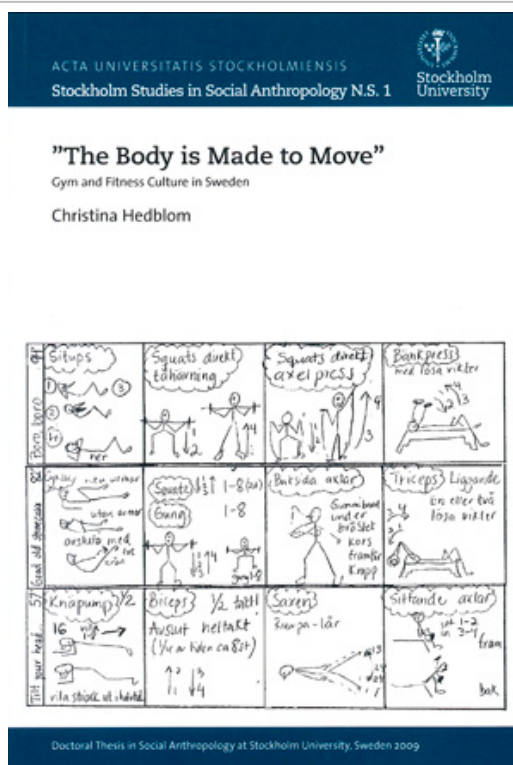
(Stockholm Studies in Social

Anthropology N.S. 1)

ISBN 978-91-86071-20-2

Fitnessindustriens sammensatte træningskultur er flere gange i de senere år blevet endevendt i akademiske afhandlinger og rapporter fra både Norge, Sverige og Danmark. I rækken af udgivelser er Christina Hedbloms doktorafhandling *"The Body is Made to Move – Gym and fitness Culture in Sweden"* endnu et bidrag til forståelsen af den omsiggribende disciplinering af kroppen, som finder sted i fitnesskulturens træningsarenaer.

Den centrale problemstilling i den nye doktorafhandling er, hvordan idéer om motion, kost, fysiologi og træning, konstrueres, italesættes og kommer til udtryk i forskellige fitnesskulturer. I afhandlingen er der fokus på de anvendte træningsteknikker og intersubjektivt fastlagte fremgangsmåder for 'korrekt træning'. De eksisterende uenigheder mellem vidt forskellige varianter af 'sandheden om træning' udstilles og resulterer i både en morsom, kreativ og tankevækkende afhandling. Forfatterens forkærlighed for etnografiske studier er stor, og det giver sig til udslag i en radikal omfortolkning af forskerrollens praksis, hvor genstandsfelt, fænomen og forsker i

bogstaveligste forstand smelter sammen. Kerneempirien består af deltagerobservationer og talrige dybdegående interviews med fitnessmedlemmer og -instruktører – primært i løbet af årene 2004–2005. Lokalteterne er først og fremmest tre forskellige typer af fitnesscentre – ét traditionelt styrketræningscenter med fokus på bodybuilding, ét mainstream kommercielt center i den trendy kategori og ét ikke-kommercielt fitnesscenter.

Sundhed, kost og træning er for mange almindelige mennesker blevet en naturlig del af livet i forsøget på at kategorisere sig selv og deres liv i opposition til et usundt og ulykkeligt. Men hvor mange tidligere sociologiske udgivelser oftest bevæger sig på en let overflade af semikritiske og afstandtagende beskrivelser, der sjældent hviler på empirisk indsigt og kendskab, insisterer Hedblom via sine minutiøst udførte kvalitative metoder, observationsstudier og timelange transskriberede interviews på at finde mening i galskaben. Fremgangsmåden med anerkendende samtaleteknik med instruktører, de besøgende og andre personer, der er direkte eller indirekte knyttet til fitnessudøvelsen, resulterer derfor i en langt mere nuanceret fremstilling af fitnesskulturens mange ansigter, hvor tanker om krop, træning, erfaringsdannelse og meningsudsagn smelter sammen i sammensatte fortællinger og retfærdiggørelser af træningens praksis. Frem for at tage parti og forholde sig vurderende til udsagnene, som den klassiske sociolog ville have tendenser til, forholder Hedblom sig først og fremmest som en kreativ og analyserende formidler og bidragsyder, der oprigtigt interesserer sig mere for, hvordan mening, viden og sandheder konstrueres, end for at kritisere fitnesskulturens for dens individualiserede, kommercialiserede kropsudtryk.

Med den sigende titel rammer Christina Hedblom ind i hjertet på den enorme interesse i fitnesskulturens bevægelses- og organisationsformer. Kroppens placering i det moderne samfund udsættes for en teoriehistorisk genfortælling, og når hér hele vejen omkring de mest centrale problematikker med stor indsigt i kropskulturens studier. Men dér, hvor hendes arbejde topper med hensyn til originalitet og kreativitet, er i påvisningen af de forskellige kulturelle betydninger for fitnessstræningen. Gennem næsten 50 semistrukturerede interviews dukker en semistruktureret komparative analyse frem af subkulturens erfaringer med sundhedsdogmet og de kulturbestemte sandheder om træning.

” Kroppens placering i det moderne samfund udsættes for en teoriehistorisk genfortælling, og når hér hele vejen omkring de mest centrale problematikker med stor indsigt i kropskulturens studier.

Hedblom fastslår, at bevidsthed, læring og viden om sundhed og ens egen krop som sådan ikke er noget nyt. Ideer om, hvad der er sundt og usundt, har varieret gennem historien på tværs af kulturelle strømninger – og det gør de stadig i udbredt grad på trods af vores opfattelse af videnskabelige fremskridt og fornemmelsen af konsensus.

Spørgsmål om kropsbevidsthed og videnskabelige argumenter for sundhed/usundhed står derfor som det centrale emne i den omfattende afhandling. I fin stil med antropologiske og etnografiske metoder er resultatet af læsningen ikke overraskende, at sundhed som begreb opløses som social konstruktion. Hovedpointen synes at være, at nutidens modsatrettede budskaber og træningskoncepter indbyrdes uenigheder resulterer i en situation, hvor den enkelte fitnesskunde i stort omfang selv sammensætter en individuel sandhed i forsøget på at omskabe et kaotisk meningsunivers til brugbar praksis. I denne proces udsættes generelle videnskabelige fakta for en personlig fortolkning og gøres til spørgsmål om personlig overbevisning og kropserfaring. Træningskundskab og videnskabelighed tilsidesættes, gennemfortolkes og omformuleres således til et virvar af individuelle kulturbestemte opfattelser og løsninger, der ikke alle på samme tid kan kalde sig sande, objektive og videnskabelige. Sandhed er i denne sammenhæng et sæt subkulturelt bestemte overbevisninger og individuelle træningserfaringer, som i praksis kan udtrykkes i pragmatiske vendinger som ”hvad der virker og føles sandt på min krop”.

Hedbloms afhandling er en overbevisende dokumentation af, hvorledes sundhedsvidenskabens objektive kost- og sundhedsråd forvilder sig vej gennem individuelle fortolkningsuniverser og således er lige så forudsigelige som tsunamiramte landskaber efter flodbølgens rasen. Der er udefra set ingen orden eller konsensus tilbage. Hvad der er sandt, og hvilke acceptable varianter af sandhed der skal gælde, er op til den enkelte. Eneste resterende logik er kroperfaringens logik. I praksis handler det om at lære at skelne mellem positive og negative smerter, og netop dette har vidt forskellige konnotationer i de forskellige subkulturer. At lære at træne rigtigt er således i praksis et spørgsmål om at lære kroppens smerte at kende og finde den smertefølelse, der ikke giver skader, men blot sund og behagelig ømhed. Når fitnessinstruktører, fysioterapeuter, sportsentusiaster, almindelige motionister, bodybuildere og læger i praksis har vidt forskellige idéer til, hvorledes ingredienserne til samtidens sundhedssmoothie skal blendes, er resultatet samlet set en brun substans af nonsens.

Måske er forfatterens sammenfattende konklusion for nem: Det er kroppens bevægelse i sig selv, der motiverer og giver lusten til træning. Meningen med galskaben er ’embodied’, for glæden ligger i at praktisere. Via deltagelsen skabes meningen i et komplekst og uigennemsigtigt net af erfaringsdannelse. Kroppen eksisterer som forgængelig tidsafgrænset fysiologisk størrelse, og det er kroppen, der indgår i og medskaber de meningsgivende institutioner, der i kraft af egen dynamik og kontekst genvirkes i komplekse værdinormeringer og forestillinger om den korrekte træning og det sunde liv.

Referencemæssigt når forfatterens tilgang vidt omkring: Skønhed eller sundhed som motiv, individuel eller gruppebaseret træning, traditionelt, kommerciel eller foreningsdrevet organisation. Rent teoretisk læner hun sig op

af franske klassikere som Michel Foucault, Bruno Latour og Pierre Bourdieu, hvor individet analyseres i et felt fyldt med magt, teknologi, kultur og viden fra markedet, samfundet og statens institutioner, og hvor det er den sociale og kulturelle kapital, der strukturerer 'habitus', den hierarkiske placering i samfundet og individets evne til at begå sig meningernes tyranni.

Hedblom har med andre ord ikke stillet sig selv en nem opgave, og nogle læsere vil utvivlsomt mistænke hende for flere gange at fare vild i feltstudiernes detaljerighed, der myldrer med usorterede iagttagelser. Forfatteren falder desuden flere gange for fristelsen til at drage historiske sammenligninger mellem nutidens fitnessfolk og mellemkrigstidens swingpjattere, 50'ernes jitterbug og 60'ernes fri rock med fokus på det kollektive parret med den individuelle søgning mod behovstilfredsstillelse og anerkendelse i hverdagen. Omvendt har hendes mange opsamlinger af originale ord og begreber for kropsskyld sine stjernesrud, når hun bemærker en sproglig originalitet og forskel mellem forskellige træningskulturer og forskelle mellem mænd og kvinders udsagn. Identitetsstyrkende og identitetsstyrende signaler som tøj, sprog, musikvaner, slangudtryk inddrages i stor stil. Listen af relevante udtryksformer, som inddrages i analyserne, er lang som et maratonløb, men pejler læseren ind på relevant karakteristik af det moderne menneskes brug af kroppens som social stratifikationsmekanisme i kampen om anerkendelse og prestige.

Om hun drukner i detaljer vil jeg lade op til den enkelte læser at vurdere, men man kan ikke beskyldes hende for mangel på originalitet og mod. Hedblom er dog samtidig så velskrivende, til tider direkte morsom og opfindsom i sine analyser og fortolkninger, at vildfarelser i detaljer bør tilgives af læseren som et udtryk for hendes kreative evner. Alt i alt medvirker skrivestilen og forskerrolle til en underholdende og lærerig læsning, hvor man som læser også flere gange påtvinges eftertænkninger om sine egne erfaringer med sundhed, træning og sandhedsdogmers indflydelse på konkrete handlinger og meninger om det gode liv. Selve videnskabens status er med andre ord på spil, hvilket både er skræmmende og frugtbart på samme tid.

Når afhandlingens mange styrker således er understreget, skal svaghederne også kort omtales. Det havde været en stor hjælp for læseren, hvis analyserne var blevet suppleret med nogle mere grundige tal på fitnesskulturens omfang og udvikling. De meget få hårde facts, som der er i indledningen, kunne med fordel have været udbygget for at understøtte vigtigheden af de kvalitative analyser. Samtidig rummer hendes ellers omfattende litteraturliste nogle besynderlige huller, som burde være udfyldt med centrale udgivelser om netop krops- og fitnesskulturens historie og ansigter.

© **Kasper Lund Kirkegaard 2010.**

 Köp boken från förlaget

 Kjøp boken fra forlaget

 Køb bogen fra forlaget

 Buy this book from the publisher

 Buy this book from the publisher